

Beata Frankowska
Joanna Miś-Skrzypczak

Drzewo-Opiekun

Scenariusze lekcji z edukacji
ekologicznej i sztuki opowiadania

mużelka

Milanówek
Miasto-Ogród

Zadanie publiczne współfinansowane
z budżetu Gminy Milanówek

Treść publikacji powstała w ramach projektu
„Drzewa cenniejsze niż złoto” realizowanego z dotacji
programu Aktywni Obywatele – Fundusz Krajowy
finansowanego przez Islandię, Lichtenstein i Norwegię
z Funduszy EOG

Partnerzy:

Félag sagnapúla

Student Science Center
"Bakterie i Człowiek"
Jagiellońska Uniwersytet
ul. A. S. Pułkownika

MILANOWSKIE
CENTRUM
KULTURY

Drzewo-Opiekun

Scenariusze lekcji z edukacji ekologicznej i sztuki opowiadania

Copyright@Musszelka, Milanówek 2023

Musszelka
ul. Parkowa 9
05-822 Milanówek
www.musszelka.pl
kontakt@musszelka.pl

Koncepcja merytoryczna: Beata Frankowska, Joanna Miś-Skrzypczak

Redakcja i korekta: Beata Frankowska

Koncepcja graficzna, skład: Agata Balińska

Fotografie: Milanowskie Centrum Kultury, Musszelka

Druk: Drukarnia Recyclus, www.recyclus.com, papier z recyklingu 100 proc. - Nautilus classic

Podczas projektu „Drzewa cenniejsze niż złoto” prowadziłyśmy warsztaty z edukacji ekologicznej i sztuki opowiadania dla dzieci z klas I-III, ze świetlicy w Szkole Podstawowej nr 1 im. ks. Piotra Skargi w Milanówku.

Zajęcia miały powtarzalną strukturę - każde spotkanie rozpoczynałyśmy od opowieści na żywo, której głównym bohaterem było drzewo. Opowieść za każdym razem była powtarzana, tak, aby w naturalny sposób dzieci mogły ją sobie przyswoić i opowiadać. Opowieść otwierała rozmowę o osobistych doświadczeniach związanych z drzewami, żeby następnie przejść do ćwiczeń ekologicznych, dzięki którym dzieci poznawały budowę drzew, ich funkcję w przyrodzie i znaczenie, jakie mają dla nas - ludzi. Wspólnie odkrywaliśmy tę tak ważną część naszego ekosystemu, dzięki czemu mogliśmy lepiej poczuć wdzięczność i szacunek wobec drzew.

Odwoływałyśmy się zarówno do wiedzy, jak i do wyobraźni i wrażliwości dzieci, łącząc poznanie z postawą miłości i troski wobec drzew.

Proponowana opowieść pochodzi z repertuaru angielskiej opowiadaczki historii Georgiany Keable, która jesienią 2021 roku przyjechała z Norwegii do Milanówka i spotkała się z uczniami SP nr 1 im ks. Piotra Skargi.

Opowieść możemy przeczytać lub opowiedzieć własnymi słowami, zwracając uwagę na powtarzalne fragmenty, które dzieci mogą razem z nami powtarzać.

Georgiana Keable i liderki Musszelki.

OPOWIEŚĆ

Drzewo-Opiekun (Tun Tre)

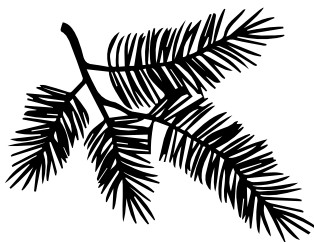
Drzewo-Opiekun (Tun Tre)

Było to bardzo, ale to bardzo dawno temu.

Na dalekiej północy Norwegii żyła sobie nieduża rodzina. Przy ich drewnianym domku rośło wysokie, potężne drzewo. Od ilu lat tam tkwiło – nie wiedział nikt; w każdym razie – w okolicy widać je było dosłownie zewsząd.

Mała rodzina uwielbiała to drzewo. W dni świąteczne i wolne od pracy nigdy nie omieszkali wciągnąć go w swoje obrzędy albo poświętować razem z nim, polewając jego korzenie piwem bądź zawieszając wstążki na jego gałęziach. Żyli sobie tam razem w spokoju i zadowoleniu – matka, ojciec i ich dziecko. Mieli małe leśne gospodarstwo, w nim dwie krowy i siedem kóz. Niedaleko od nich mieszkała inna, wielka rodzina: ludzie wysocy, dumni i bogaci – a dostatek zapewniały im drogocenne kamienie wyluskiwane z górskiej skały. Mała rodzina była dla nich zbyt mizerna i zbyt biedna, żeby w ogóle mieli ochotę się odezwać do kogokolwiek z jej członków. Pewnego dnia, jak co dzień, dziewczynka przyniosła do domu wiadro napełnione po brzegi krystalicznie czystą wodą ze studni. Rodzice jej siedzieli przy ogniu. Przywołali ją i tak do niej rzekli:

– Dziecko najdroższe! Dzisiaj odwiedził nas doktor. Orzekł, żeśmy oboje bardzo chorzy i czeka nas niechybna śmierć.

Prosimy cię, nie trwóż się! Nie zostaniesz sama. To wielkie drzewo, które stoi tu przy domu, zaopiekuje się tobą. Zaufaj drzewu - ono cię nie zawiedzie!

Jak można się było spodziewać po ich słowach – matka i ojciec dziewczynki zbledli i schudli; pewnego dnia wyszli do lasu i dziewczynka wiedziała, że już zeń nie powrócą. Usiadła zatem, sama jedna, w swym domku drewnianym. Rozpłakała się, lejąc łzy na podobieństwo dwóch strumyków, spływających jej po policzkach.

Nagle jednak przypomniała sobie, co powiedzieli jej wówczas rodzice. Wyszła na dwór i usiadła pod drzewem, opierając się plecami o jego pień. Spojrzała w górę – i ujrzała setki, tysiące lśniących sosnowych igiełek tańczących na wietrze. I – zdało jej się – mówiły do niej:

– Dziecko drogie! Nie martw się o mamę i ojca. Oni zażywają teraz błęgiego spokoju.

Wtedy ptaki sfrunęły ku niej z drzewa i wyśpiewały jej całą radość nieba. Należące teraz do niej zwierzęta – dwie krowy i siedem kóz – rozsiadły się wokół drzewa. A dziewczynka, zdumiona tym, co usłyszała od ducha drzewa, przestała płakać.

Kiedy tak siedziała owego popołudnia pod drzewem, ujrzała, jak jej bogaci sąsiedzi zakradają się na teren gospodarstwa i wszczynają harmider w jej domu. Powyciągali z niego wszystkie meble; potem niektórzy z nich wprowadzili się nawet do jej domu. Dziewczynka pomyślała jednak: „Nie potrzebuję już domu. Drzewo mi wystarczy”.

Gdy zapadł wieczór, zdało się, że gałęzie drzewa schyliły się nad dziewczynką i otoczyły ją, chroniąc ją przed zakusami nocy. Zbudziwszy się nad ranem, dziewczynka ujrzała sąsiadów, którzy otoczyli ją kołem i mówili między sobą:

– Ta tutaj dziewczynka nie ma ojca ani matki; nie ma domu ani mebli – ale jest zadowolona. To nie jest normalne. To skandal! Hańba! To wszystko, ni chybi, wina tego Drzewa-Opiekuna.

Pobiegli i chwycili za ostrożbę piły, i jęli obcinać konary i gałęzie drzewa. I piłowały te piły: „Zzzz! zzzz! zzzzzz!”

Dziewczynka patrzyła, jak piłują. Wyglądało to, jakby ścinali i golili wszystkie piękne włosy tego drzewa. Przypadła do jego pnia z płaczem. Gdy jednak dotknęła kory, posłyszała wewnątrz drzewa głos, który rzekł:

– Jestem pniem drzewa. Stoję tutaj już od dwustu z górą lat. Widziałem, jak ludzie przychodzą, odchodzą. Niektórzy bywają okrutni, jak ci tutaj sąsiedzi, ale inni są jak twoja matka i twój ojciec – pełni dobroci. Nie lękaj się, dziecię. Zaopiekuję się tobą.

Dziewczynka ponownie osuszyła łzy. Tymczasem sąsiedzi stali, gapiąc się na nią, mówili:

– No popatrzcie tylko na to dziewczę. Nie ma ojca ani matki, nie ma mebli ani domu. Jej drzewo jest teraz pozbawione gałęzi – a ona ciągle taka spokojna. To wstrząsające i karygodne! To na pewno przez ten pień, tego Drzewa-Opiekuna.

Rzucili się ku siekierom i zaczęli rąbać i siekać stary pień drzewa: „Cz! cz! cz!” – po czym wielki ten pień zwałił się z trzaskiem na ziemię.

Tym razem dziewczynka nie mogła znieść widoku szlachtowania wielkiego drzewa; przypadła do jego ściętego pnia, zanosząc się od płaczu. Jej ucho przywarło tymczasem do korzeni; wstrzymała płacz i zaczęła nasłuchiwać. Wtedy z głębi ziemi usłyszała głos: – Jesteśmy korzeniami tego drzewa. Znamy tajemnice, o których istotom ludzkim nawet się nie śniło. Nie obawiaj się, dziecko; już my się tobą zaopiekujemy.

Dziewczynka przekręciła się na plecy; spojrzała w górę na jasne, błękitne niebo i uśmiechnęła się. Wtedy sąsiedzi stanęli ciasnym kręgiem wokół dziewczynki i zaczęli mówić między sobą wściekłymi głosami:

– Patrzcie, patrzcie tylko na to dziecko! Nie ma ojca ani matki, ani mebli, ani pnia – i jeszcze nie płacze! Nie, to nie jest normalne. To przez te korzenie!

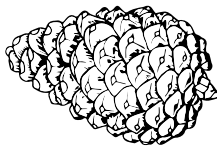
Rozpierzchli się, pochwycili łopaty, wykopali korzenie i rozniecili ogień. Wkrótce ostre, czerwone języki ognia jęły lizać korzenie; kłęby dymu wdarty się do oczu dziewczynki i po jej twarzyczce polały się strumienie łez.

Kiedy tak stała, wpatrując się w ogień, ujrzała nagle obfity snop szkarłatnych iskier sunących wysoko w górę. Iskry zmieniły się w popiół, który zaczął odfruwąć z wiatrem. Tak lecąc, drobinki popiołu wykrzyknęły:

– Nie przejmuj się tymi głupimi sąsiadami. Dołącz do nas!

Dziewczynka zaśmiała się i pobiegła za lotnym popiołem. Z głębi lasu wyszły dwie krowy i siedem kóz; podążyły tam wraz z nią.

Sąsiedzi zaczęli szaleć z gniewu; porzucili swe narzędzia i pobiegli za dziewczynką i jej zwierzętami. Biegli, biegli i biegli; biegli tak dzień cały i noc całą, aż nazajutrz znaleźli się nad wielkim niebieskim fiordem. Wściekłość, jaką kipieli owi sąsiedzi, spowodowała, że wbiegli z rozpędu do zimnej, słonej wody – i taki był ich koniec.

Dziewczynka pokręciła głową i usiadła nad brzegiem fiordu. Krowy i kozy pały się spokojnie obok niej. Obserwowała drobinki popiołu, jak spływają w głąb czystej wody aż na samo dno. Tam, na jej oczach, cząsteczki te zaczęły się przekształcać w nasiona, które poczęły szybko kiełkować. W ułamkach sekund wyrosły z nich drzewa, których pnie wystrzeliły z wody. Na ich gałęziach nabrzmiały soczyste szyszki, błyszczące, wydzielające słodką woń.

Dziewczynka wyciągnęła rękę, zerwała jedną z szyszek, przełamała i otworzyła ją. W środku znajdowały się śmietankowe orzeszki, które okazały się przepyszne. Dziewczynka wzięła w swe ramiona naręcz szyszek i podążyła wzdłuż plaży wraz ze swymi zwierzętami – aż dotarła do małej rybackiej wioski. Położyła stertę szyszek na samym środku wioski i zawołała:

– Przyjdźcie tutaj i jedzcie!

I wkrótce wszyscy mieszkańcy wioski jedli te orzeszki, mówiąc:
– Naprawdę smakowite! Jak to się nazywa?

Odpowiedziała dziewczynka:

– Ach, jeśli nie wiecie i jeśli ja też nie wiem – nazwijmy je orzeszkami piniowymi.

Zaśmiali się wieśniacy – i zaprosili dziewczynkę na obiad.

Dziewczynka żyła w tej wiosce szczęśliwie. Mieszkały tam wraz z nią jej zwierzęta, którym z czasem urodziła się spora gromadka cieląt i kozłatek.

Już jako bardzo stara kobieta miała niegdysiejsza dziewczynka zwyczaj siadywania w cieniu drzew, nad wodą. Wokół niej często bawiły się dzieci. Uwielbiały brać do rąk szyszki i bawić się nimi, robiąc z nich zwierzątka i ptaszki. Co jakiś czas sięgała i ona po szyszkę, otwierała ją i mówiła:

– Jedzcie, dzieci! Jedzcie z szacunkiem. Pamiętajcie: te drzewa są jak matka i ojciec – dla mnie i dla was!

Przekład: Tristan Korecki

Warsztaty w Szkole Podstawowej nr 1 im. ks. Piotra Skargi

ZAJĘCIA 1.

Rozmawiamy o nas i o drzewach

Rozmawiamy o nas i o drzewach

- **Czas trwania:** 1,5h (2 x 45 min)
- **Cel zajęć:** poznanie się uczestników i ich relacji z drzewami, podstawowe informacje na temat roli ekosystemowej drzew i warunków potrzebnych do dobrego życia drzew
- **Materiały:** patyki z przyklejonymi kartkami (tytuły opowieści), dwa duże arkusze papieru, flamastry, kredki

 Grupa siada w kręgu. Nauczyciel/ka opowiada lub czyta opowiadanie

Warto wyodrębnić w opowieści fragmenty powtarzalne i zrytmizować je, by łatwo mogły być wspólnie powtarzane przez dzieci. Głos drzewa: „Nie bój się, nie martw się, jestem twoje Tun Tre, jestem twoim Drzewem-Opiekunem itp.”

Głosy sąsiadów: „Spójrzcie na to dziecko - nie ma ojca ani matki, nie ma domu ani mebli, jej drzewo straciło (konary, pień, korzenie), a ona jest spokojna? To nie jest normalne, to na pewno sprawka tego drzewa!”

 W rozmowie z dziećmi warto zapytać o ich wrażenia i uczucia związane z opowieścią

Opowieść może być dobrym punktem wyjścia do opowieści osobistych związanych z drzewami – czy uczestnicy zajęć mają swoje ukochane drzewo, czy doświadczyli straty ukochanego drzewa, czy możemy z drzewem rozmawiać; jak rozumieć i czytać język drzew.

 Przedstawiamy się, wypowiadając formułę: „Mam na imię... i moje ulubione drzewo to..., ponieważ...”

Powody, dla których dane drzewo jest ulubione, mogą być różne, np. „To jabłonka w ogrodzie mojej babci, ponieważ lubię jeść z niej jabłka. To klon jesionolistny, ponieważ lubię wspinać się na jego gałęzie”. Być może dzieci nie będą znały nazwy ulubionych drzew. Ważne, żeby przypomnieć sobie relację, jaką dziecko nawiązało kiedyś z drzewem.

 Przygotujemy patyki z kartkami-tytułami drzewnych przygód:

- O tym, jak wszedłem/weszłam na drzewo
- O tym, jak schowałem/schowałam się w dziupli drzewa
- O tym, jak spadłem/spadłam z drzewa

- Moja ulubiona opowieść/film/książka o drzewie
- O owocach rwanych prosto z drzewa
- O domku na drzewie

Dzieci losują z woreczka kartki z tytułami opowieści. Wstają w kręgu te z nich, które mają połączenie z daną historią. Wybrane dziecko opowiada historię na dany temat.

Zastanawiamy się, dlaczego drzewa są ważne - dla ekosystemu i dla nas-ludzi

Możliwe odpowiedzi: drzewa wytwarzają tlen, oczyszczają powietrze, chronią przed powodziami i wymywaniem gleby, użyźniają glebę, dają cień, chronią przed hałasem, są domem wielu gatunków zwierząt i roślin.

Pytamy także o to, czego drzewa potrzebują do dobrego życia

Co my możemy dla nich zrobić? Pojawią się różne odpowiedzi. Na pewno warto zwrócić dzieciom uwagę na fakt, że papier powstaje z drzewa i dlatego jest tak ważne, żeby go oszczędzać i pisać po dwóch stronach kartek. W miarę możliwości kupować zeszyty z papieru z makulatury. Uświadamiamy dzieciom, że drzewa, podobnie jak inne żywe istoty, potrzebują przede wszystkim przestrzeni do życia. Ich potrzeby i funkcje będziemy poznawać na kolejnych zajęciach.

Dzielimy uczestniczki i uczestników zajęć na dwie grupy

Jedna grupa przedstawia w formie wizualnej, dlaczego drzewa są ważne dla ekosystemu, a druga - czego drzewa potrzebują do dobrego życia. Następnie grupy przedstawiają sobie nawzajem swoje rysunki i je komentują.

ZAJĘCIA 2.

Korzenie

Korzenie

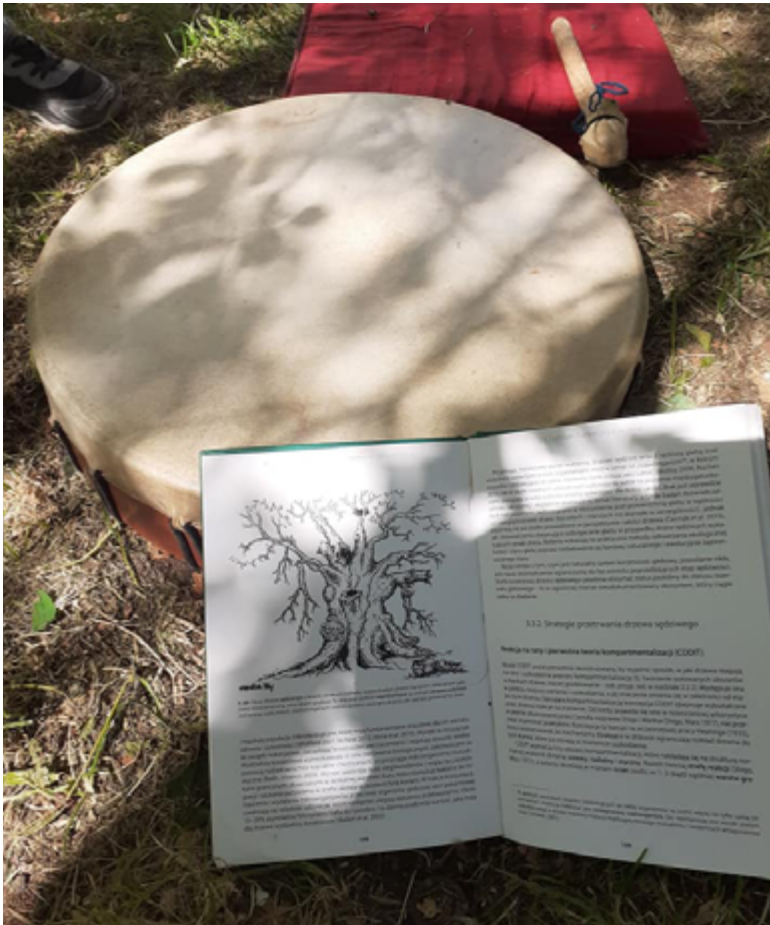
- **Czas trwania:** 1,5h (2 x 45 min)
- **Cel zajęć:** poznanie funkcji i znaczenia korzeni w życiu drzewa oraz mieszkańców korzeni
- **Materiały:** kielich, 3 talerzyki różnych rozmiarów - deserowy, śniadaniowy, obiadowy; duża płyta pilśniowa lub duży karton, pędzle, farby, karteczki z wizerunkami zwierząt żyjących w korzeniach lub w ich pobliżu (do pobrania z Internetu), klej

Grupa siada w kręgu. Nauczyciel/ka opowiada lub czyta opowieść z udziałem dzieci

Nauczyciel/ka opowiada opowieść, zadając pytania - co wydarzyło się dalej w historii. Uczestnicy zbiorowo odpowiadają, powtarzają wspólne refreny, można wspólnie poszukać melodii do powtarzalnych fraz.

Robimy ćwiczenie z wyobraźni według metody Georgiany Keable

Ćwiczenia z wyobraźnią najlepiej wykonywać na świeżym powietrzu, w otoczeniu drzew. Prosimy, by każde dziecko znalazło swoje drzewo, z którym będzie mogło wejść w kontakt, uważnie mu się przyjrzeć.

Nauczyciel/ka mówi: „Wyobraź sobie, że jesteś drzewem. Większość twoich korzeni jest pod ziemią, widzimy nieliczne z nich. Mimo to spróbuj sobie wyobrazić, jak daleko sięgają w głąb i pod powierzchnią. Jak to jest być istotą, która życie wiedzie w jednym miejscu? Wyobraź sobie, że korzenie to system nerwowy drzewa - od nich zależy twój dobrostan”.

Być jak drzewo – ćwiczenie z wyobraźni

Robimy ćwiczenie obrazujące rozmiar korzeni w stosunku do reszty drzewa

Przygotowujemy kielich, talerzyk deserowy, śniadaniowy i obiadowy. Czasza kielicha to korona drzewa, nóżka - jego pień. Pytamy, czy podstawa kielicha to mogą być korzenie drzewa. Następnie stawiamy kielich na talerzyku deserowym - ponownie zadajemy pytanie o rozmiar korzeni. Kielich wędruje na talerz śniadaniowy, który jest jednak wciąż za mały. Dopiero gdy kielich stanie na talerzu obiadowym, można uznać, że jego średnica oddaje zasięg systemu korzeniowego drzewa

Jak daleko sięgają korzenie drzewa – ćwiczenie z talerzami

Na płycie pilśniowej lub twardym pakowym kartonie zaczynamy wspólne malowanie drzewa

Zaczynamy malowanie od korzeni. Pamiętajmy, że średnica korzeni sięga dużo dalej niż korony. Podczas rysowania przypominamy sobie nawzajem, jak ważną funkcję spełniają korzenie.

Korzenie szkieletowe utrzymują drzewo w gruncie i transportują wodę, którą pobierają delikatne korzenie włosnikowe, znajdujące się blisko powierzchni ziemi.

Korzenie włosnikowe pobierają także z gleby składniki pokarmowe. Korzenie oddychają - pobierają tlen z podłoża.

W korzeniach drzew żyje wiele zwierząt, np. pędraki chrabąszczy majowych, turkucie podjadki, dżdżownice, ryjówki aksamitki.

Przygotowujemy karteczki z wizerunkami zwierząt i prosimy uczestników, by je podpisali i przykleili wśród korzeni.

Uświadamiamy dzieciom, że korzenie potrzebują przestrzeni do życia

Drzewo, jak każda żywa istota, potrzebuje oddychać. Drzewo oddycha dzięki korzeniom. Dlatego potrzebuje wokół siebie ziemi, a nie betonu, który nie przepuszcza powietrza. Jeśli betonujemy przestrzeń wokół drzewa, zaduszamy korzenie, drzewo traci stabilność i zaczyna się jego obumieranie.

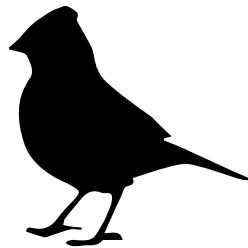
ZAJĘCIA 3.

Pień

Pień

- **Czas trwania:** 1,5h (2 x 45 min)
- **Cel zajęć:** poznanie budowy, funkcji i znaczenia pnia i korzeni w życiu drzewa oraz istot, dla których pień jest domem
- **Materiały:** płyta pilśniowa lub karton cd., farby, pędzle, kartki z obrazkami zwierząt i roślin zamieszkujących pień

Siadamy w kręgu i wspólnie opowiadamy historię

Nauczyciel/ka zachęca uczniów, by wspólnie opowiadali opowieść o drzewie-opiekunie, moderuje ją, zadając pytania.

Robimy ćwiczenie z wyobraźni według metody Georgiany Keable

Wychodzimy z dziećmi na dwór. Każde dziecko staje przy jednym drzewie. Nauczyciel/ka mówi:

„Stań przy drzewie, oprzyj się plecami o jego pień. Popatrz na wprost i zastanów się, co widzisz. To jest właśnie otoczenie drzewa, które będzie mu towarzyszyć od jego narodzin do śmierci. Obchodź powoli drzewo dokoła, przystając i wciąż przyglądając się otoczeniu.

Spróbuj patrzeć z perspektywy drzewa, jego oczami.

Następnie odwróć się do drzewa, przyjrzyj się jego korze - jej rysunkowi.

Co potrafisz wyczytać z rysunków na korze? Może kora jest jak nasze linie papilarne?”

Pytamy dzieci, czy przytulają się do drzew

Jeśli tak, to co czują? Czy kora różnych gatunków drzew różni się od siebie w dotyku. Jeśli nie, proponujemy, żeby spróbowały dotknąć kory i przytulić się do drzewa.

Robimy ćwiczenie z budowy pnia i korzeni drzewa

Prosimy dzieci, żeby zgłaszały się do odegrania roli poszczególnych składowych drzewa. Następnie objaśniamy funkcję danej części:

- **twardziel - kręgosłup drzewa**

Choć twardziel jest martwa, jest niezwykle mocna, utrzymuje drzewo w pionie. Dzieci-twardziele swoją wyprostowaną postawą pokazują siłę i moc drzewa.

- **korzeń główny (nie wszystkie drzewa go mają)**

Utrzymuje drzewo pewnie w ziemi oraz czerpie z niej wodę i składniki mineralne. Dzieci-korzenie główne będą wydawać odgłos siorbania, siadają przy twardzieli.

- **korzenie boczne (szkieletowe)**

Podobnie jak korzeń główny, utrzymują drzewo w ziemi i dzięki rosnących na nich korzeniom włosnikowym pobierają z ziemi wodę i składniki mineralne. Dzieci o długich włosach kładą się na podłozie wokół korzenia głównego i wydają siorbiący dźwięk.

- **biel**

Dzieci-biel stają twarzą wokół dziecka w roli twardzieli. Główna funkcja bieli to transport wody i soli mineralnych w górę do gałęzi i liści. Dzieci kucając, rękami „pobierają” wodę i sole mineralne i wstając, przekazują je dalej, wyciągając ręce do góry.

- **miazga (kambium)**

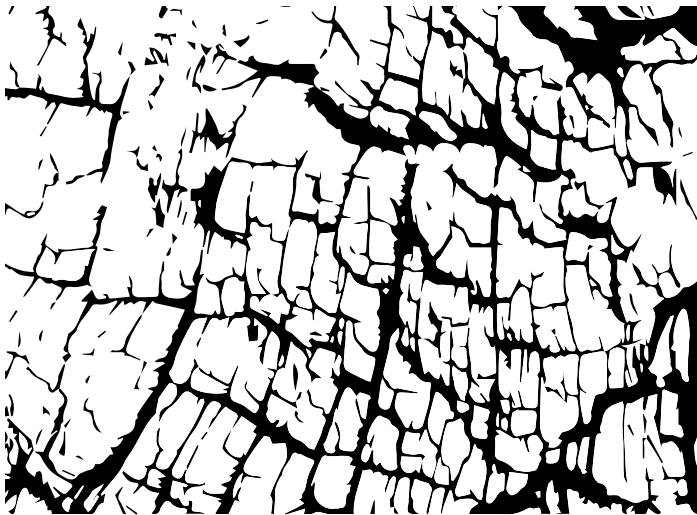
Dzieci-kambium stają twarzą do dzieci-bieli. Dzięki kambium następuje przyrost i leczenie ran drzewa. Dzieci w roli kambium pokazują dłońmi przyrastanie drzewa - dłonie wewnątrz pchają do przodu, a następnie proces leczenia drzewa - tworzą dłońmi okrąg odgradzający drzewo od rany.

- **łyko**

Dzieci w roli łyka stoją plecami do dzieci-kambium. łyko transportuje cukry - produkty fotosyntezy - z liści do wszystkich części drzewa. Dzieci robią ruch rękami z góry na dół - w górze liśćmi czerpią energię słoneczną, przenosząc ją do niższych części drzewa.

- **kora**

Dzieci w funkcji kory stoją na zewnątrz całego żywego organizmu. Kora chroni drzewo przed uszkodzeniami, zmianami temperatury, ogniem, nadmierną wilgotnością. Dzieci ustawiają się wokół osób w funkcji łyka łyka z łokciami wysuniętymi na zewnątrz, w geście ochrony.

Wracamy do malowania naszego drzewa, tym razem koncentrując się na pniu

Im drzewo jest starsze, tym jest cenniejsze dla ekosystemu, ponieważ staje się siedliskiem dla coraz większej ilości gatunków zwierząt i roślin.

W dziuplach starych drzew żyją ptaki, ssaki, bezkręgowce, np. dzięcioły, sikorki, nietoperze, wiewiórki oraz chrząszcz chroniony pachnica dębowa.

Korę drzew sędziwych porastają porosty i grzyby, np. odnożyca jesionowa, żółciak siarkowy. Wielu z tych przedstawicieli fauny i flory jest objętych ochroną gatunkową.

ZAJĘCIA 4.

Korona

Korona

- **Czas trwania:** 1,5h (2 x 45 min)
- **Cel zajęć:** rozpoznawanie gatunków drzew poprzez kształty liści, poznawanie funkcji i budowy korony i jej mieszkańców, zależności ekosystemowych roślin i zwierząt żyjących w koronie drzewa
- **Materiały:** cd. płyta pilśniowa lub karton, farby, pędzle, flamastry, kartki z wizerunkami zwierząt i roślin zamieszkujących koronę drzewa, zasuszone liście lub szablony liści różnych gatunków, długi sznurek zwinięty w kłębek, wstążki

Siadamy w kręgu. Uczestnicy opowiadają opowieść o Drzewie-Opiekunie

Dzieci już dobrze znają opowieść. Mogą ją opowiedzieć samodzielnie. Nauczyciel/ka tylko moderuje porządek, najlepiej według kolejności w kręgu.

Pomocnym spoiwem może być tzw. gadający kijek, który trzyma dziecko opowiadające fragment historii, po czym przekazuje kijek następnej osobie. Refreny powtarzamy wszyscy razem.

Robimy ćwiczenie z wyobraźni według metody Georgiany Keable

Wychodzimy z dziećmi na dwór. Każde dziecko staje przy swoim drzewie. Nauczyciel/ka mówi: „Spójrz w górę, na koronę drzewa. Przyjrzyj się, jak gałęzie i konary rozgałęziają się, jaką tworzą strukturę - od grubych konarów po cieniutkie gałązki. Przyjrzyj się liściom i ich kształtom. Wyobraź sobie, że twoje uniesione ręce są konarami i tańczą z wiatrem. Wyobraź sobie, że twoje palce to liście - żołądki drzewa, zanurzone w pokarmie, jakim jest energia słoneczna i powietrze”.

Wracamy do naszego obrazu i domalowujemy koronę drzewa

W koronie żyją inne rośliny niż na pniu, np. jemiola, oraz bardzo wiele zwierząt, np. myszołowy, popielice, zięby, chrabąszcze majowe. Nasze drzewo jest drzewem trochę niespotykanym, bo mogą pojawić się na nim liście o różnych kształtach.

Jeśli zajęcia prowadzimy jesienią, dzieci mogą przynieść zasuszone liście okolicznych drzew, przykleić, nazwać i podpisać. Jeśli warsztaty przypadają na inną porę roku, można posłużyć się szablonami. Do namalowanych gałęzi przyklejamy też wstążki z napisanymi na nich życzeniami dla drzew.

Drzewo – wspólna praca plastyczna dzieci

Sieć życia - robimy ćwiczenie z połączeń ekosystemowych

Przygotowujemy długi sznurek zwinięty w kłębek i kartki ze sznurkiem, na których piszemy nazwy różnych części drzewa oraz żyjących na nim lub w jego pobliżu zwierząt i roślin, np. dzięcioł, kornik, dziupla, wiewiórka, żółędzie, pająk, biedronka, suche liście, jeż, pachnica dębowa i inne.

Każde dziecko dostaje jedną kartkę, zawiesza ją sobie na szyi. Nauczyciel/ka rozwija lekko sznurek i podaje pierwszej osobie. Jeśli np. ktoś wyciągnie kartkę z napisem „dzięcioł”, pytamy, kto ma kartkę ze zwierzęciem, rośliną lub częścią drzewa, które łączy się z dzięciołem. Jeśli zgłosi się dziecko z karteczką „dziupla”, wówczas dalsza część sznurka przekazywana jest tej osobie. Kto jeszcze może mieszkać w dziupli? Wiewiórka! Sznurek wędruje do dziecka, które wyciągnęło kartkę ze słowem „wiewiórka”. Mówimy dzieciom, żeby nie szarpały sznurka. Można na koniec go lekko pociągnąć w jedną czy drugą stronę. Zobaczymy wtedy, że będąc jedną częścią ekosystemu, mamy wpływ na całą resztę, bo porusza się nagle cała sieć. Takie zależności obserwujemy w całej przyrodzie.

Sieć życia

Na koniec robimy ćwiczenie z wyobraźni według metody Georgiany Keable

Niech każde dziecko znajdzie 5 różnych elementów przyrody - np. liść, szyszkę, kawałek kory, kamyk, kwiat itp. i spróbuje ułożyć z nich historię. Co się wydarzyło? Kto jest bohaterem tej opowieści? W jakie relacje wchodzi ze sobą zgromadzone skarby? Namawiamy dzieci do opowiedzenia słowami tej wizualnej historii. Ćwiczenie można zrobić w parach - wtedy dzieci wspólnie podejmują decyzję, jaką historię chcą ułożyć, i wspólnie prezentują ją pozostałym uczestnikom.

Materiały, pomysły, inspiracje:

Musszelka: www.musszelka.pl

Georgiana Keable: www.georgiana.net

Ośrodek Działań Ekologicznych „Źródła”
„W dziką stronę - materiały edukacyjne dla nauczycielek i nauczycieli”
www.zrodla.org

Fundacja EkoRozwoju
„Drzewa wokół nas - pakiet edukacji przyrodniczej
o drzewach i alejach”
www.drzewa.org.pl

Szablony liści: <https://dzieciakiwdomu.pl/2013/11/liscie-szablony-i-karty-pracy.html>

Egzemplarz bezpłatny
ISBN: 978-83-945900-5-5

